

UNIA METROPOLII POLSKICH

Biuro Unii Metropolii Polskich: Pałac Kultury i Nauki, p.1801(XVIII p.), skr.poczt. 43, Plac Defilad 1
00-901 Warszawa, tel. 22-656 76 16, fax 22-656 60 18, e-mail: biuro@metropolie.pl, www.metropolie.pl
Prezes Zarządu: ul. Sukiennice 9, 50-107 Wrocław, tel. 71-777 82 01, kancelaria.prezydenta@um.wroc.pl
Sekretarz Zarządu: Pl. Armii Krajowej 1, 70-456 Szczecin, tel. 91-424 52 04, prezydent@um.szczecin.pl

BIELSKO BIAŁY, BYDGOSZ, GDANSK, KATOWICE, KRAKOW, LUBLIN, LODZ, POZNA, RZESZOW, SZCZECIN, WARSZAWA, WROCLAW

Warszawa, 6 października 2017 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. 02.10.2017 r.

Data wpływu AP-173-13/17

Pan Adam Podgórski
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu RP

Do druku nr 1868

Szanowany Panie Ministrze,

w związku z procedowaniem w Sejmie projektu ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy 1868), pozwalam sobie przesłać na ręce Pana Ministra uwagi Unii Metropolii Polskich do w/w projektu, z uprzejmą prośbą o ich uwzględnienie w procedurze ustawodawczej.

Z wyrazami szacunku

Z-ca Dyrektora Biura
Unii Metropolii Polskich

Tomasz Fijołek

załącznik:

uwagi do prezydenckiego projektu ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1868)

UNIA METROPOLII POLSKICH

Biuro Unii Metropolii Polskich: Pałac Kultury i Nauki, p.1801(XVIII p.), skr.poczt. 43, Plac Defilad 1
00-901 Warszawa, tel. 22-656 76 16, fax 22-656 60 18, e-mail: biuro@metropolie.pl, www.metropolie.pl
Prezes Zarządu: ul. Sukiennice 9, 50-107 Wrocław, tel. 71-777 82 01, kancelaria.prezydenta@um.wroc.pl
Sekretarz Zarządu: Pl. Armii Krajowej 1, 70-456 Szczecin, tel. 91-424 52 04, prezydent@um.szczecin.pl

BIAŁYSTOK BYDGOSZCZ GDAŃSK KATOWICE KRAKÓW LUBLIN ŁÓDŹ POZNAŃ RZESZÓW SZCZECIN WARSZAWA WROCŁAW

Uwagi do prezydenckiego projektu ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej oraz niektórych innych ustaw. Druk sejmowy nr 1868

Zakres podmiotowy ustawy

1. Rozszerzenie zakresu podmiotowego jest jak najbardziej słuszne. Wprowadzenie np. kryterium niepełnosprawności czy bezrobocia, może zdecydowanie zwiększyć liczbę osób korzystających z pomocy (wśród beneficjentów nie ma jednak nadal cudzoziemców posiadających zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego).
2. Wątpliwość budzi jednak fakt, że jednym ze sposobów dokumentowania uprawnienia do korzystania z pomocy będzie przedstawienie formularza „Niebieska Karta”, sporządzonego planu pomocy podpisanego przez przedstawiciela jednostki tworzącej zespół interdyscyplinarny. Osoby doświadczające przemocy, które zostały objęte procedurą „Niebieskiej Karty”, bardzo często nie dysponują ani ową kartą, ani żadnym zaświadczeniem. Często pierwszym dokumentem, który uzyskują jest wezwanie na spotkanie zespołu interdyscyplinarnego. Wezwanie takie nie zostało jednak wymienione w projekcie ustawy jako dokument potwierdzający tytuł do uzyskania pomocy. Tymczasem uzyskanie zaświadczenia przez osobę doświadczającą przemoc jest często długotrwałe i może uniemożliwić szybkie uzyskanie pomocy bądź zniechęcić beneficjenta. Zasadnym byłoby zatem wydawanie osobie zgłaszającej przemoc stosownych zaświadczeń już w momencie wypełniania przez podmiot „Niebieskiej Karty”.
- ~~3. Niekonkretyzacja jest ujęte w projekcie ustawy kryterium dochodowe które w warunkach~~

świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej będzie nieweryfikowalne. W grupie nowych beneficjentów jest bowiem osoba, której dochód nie przekracza kwoty (netto) 2000 zł, lub 3000 zł w przypadku prowadzenia jednoosobowego gospodarstwa domowego. Dochód ten jednakże, musi być liczony w oparciu o ustawę o świadczeniach rodzinnych. Definicja dochodu w tej ustawie to około 36 pozycji, uwzględniających również procedurę obliczania dochodu uzyskanego i utraconego.

W celu rzetelnego i zgodnego ze stanem faktycznym ustalenia dochodu rodziny, który kwalifikuje do udzielenia pomocy prawnej, potrzebna jest zatem beneficjentowi specjalistyczna wiedza w tym zakresie i znajomość przepisów. Pytanie zatem, kto wytłumaczy klientowi, czym jest dochód w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych i kto ten dochód wyliczy. Uprawnienie uzyskiwane w odniesieniu do kryterium dochodowego, ma być bowiem określane na podstawie oświadczenia beneficjenta, które ten składa pod rygorem odpowiedzialności karnej. Taka sytuacja stwarza niestety pole do nadużyć w tym zakresie, biorąc pod uwagę, że „dochód” w rozumieniu ustawy o świadczeniach rodzinnych jest definiowany w dość skomplikowany sposób.

W związku z powyższym, w celu wyeliminowania potencjalnych nadużyć, ustawa musi określać sposób dokumentowania dochodu przez beneficjenta.

(Dodatkowo zwracamy uwagę, że świadczenie 500 plus nie powinno być automatycznym kryterium przyznania uprawnień do otrzymywania NPP).

W związku z rozszerzeniem zakresu podmiotowego ustawy znaczną część czasu pracy radcom/adwokatom zajmie też zebranie oświadczeń od osób uprawnionych. Projekt ustawy zawiera aż sześć różnych oświadczeń, które należy zweryfikować. Zwiększy się tym samym ilość dokumentów przekazywanych gminom, który trzeba zarchiwizować i zabezpieczyć w zasobach archiwalnych.

Zakres przedmiotowy ustawy

4. Rozszerzenie pomocy prawnej o zakres postępowania przygotowawczego, sądowego lub sądowno-administracyjnego jest jak najbardziej zasadne.
Z informacji przekazanych przez prawników świadczących pomoc prawną w punktach wynika, że duża część spraw zgłaszanych przez osoby w punktach jest już właściwie na tych etapach i to właśnie postępowanie w toku jest bodźcem to tego, aby przyjść po poradę prawną. Dodać należy, że w zakresie informowania o kosztach postępowania i ryzyku finansowym, klienci uzyskiwali takie informacje od prawników na podstawie obowiązującej ustawy. Z dotychczasowego działania punktów wynika, że większość osób o to pytała, więc sam zapis tylko bardziej podkreśla znaczenie tych informacji.
5. Otwarte pozostaje pytanie: czy w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej nie będzie można uzyskać porady w związku z toczącym się postępowaniem administracyjnym bądź postępowaniem egzekucyjnym? Postępowania te nie zostały wymienione w nowelizacji ustawy.
6. Zastanawia także wyłączenie spraw z zakresu działalności gospodarczej. Bardzo dużo osób zostało – nieformalnie – „przymuszonych” do podjęcia takiej formy pracy i wiele z nich gubi się w gąszczu przepisów.
7. Sprawy dot. naruszania praw lokatorów czy wypowiedzenia umów najmu dotyczą raczej najmu od osób prywatnych natomiast projekt zawęża je tylko do osób, które najmują z publicznego zasobu mieszkaniowego (który też należałoby zdefiniować).

Nieodpłatna mediacja na etapie przedsądowym

8. Przeprowadzanie mediacji w punktach budzi wątpliwości z uwagi na kilka kwestii. Aby postępowanie zostało przeprowadzone profesjonalne, powinno odbywać się ono w przyjaznych warunkach i spokoju, czego część punktów pomocy prawnej może nie gwarantować, chociażby z uwagi na ich powierzchnię i umiejscowienie. Warunki świadczenia pomocy w punkcie mogą być niewystarczające, by np. zweryfikować, czy między stronami nie dochodzi do przemocy, czy innego rodzaju sytuacji przymusu. Specyfika działania punktu powodować może, że taka mediacja będzie przerywana przez następne osoby, oczekujące w kolejce. Z pewnością taka mediacja wymagać będzie znacznie więcej czasu niż wskazany w uzasadnieniu projektu ustawy średni czas udzielania pomocy. W praktyce powinien być wyznaczony np. jeden punkt do prowadzenia mediacji.

W związku z powyższym, konieczne jest zapewnienie w punktach odpowiednich warunków do prowadzenia mediacji. Ze względu na cykliczność i specyfikę mediacji, konieczne byłoby wprowadzenie zapisów klientów na konkretne godziny przyjęć. Zapisy prowadzone musiałyby być przez wskazaną osobę (nie mediatora dyżurującego w punkcie), co wymagałoby wprowadzenia do realizacji zadania dodatkowego etatu i zwiększenia dotacji celowej dla samorządu w tym aspekcie.

Poradnictwo obywatelskie

9. Zapisy ustawy nie precyzują idei poradnictwa obywatelskiego. De facto poradnictwo obywatelskie zamyka się w sferze nieodpłatnej pomocy prawnej, zatem tworzenie osobnych punktów świadczących usługi tylko w tym zakresie, wydaje się bezzasadne. Z perspektywy klienta może niestety wprowadzać pewnego rodzaju dezinformację.

W kontekście 1,5-letniego doświadczenia funkcjonowania punktów, można przypuszczać, że klient będzie wolał poznać rozwiązanie swojego problemu wraz z informacjami prawnymi udzielonymi przez radcę prawnego bądź adwokata aniżeli tylko pozyskać informacje prawne.

Z obserwacji wynika, że samo udzielenie takich informacji jest tylko pozorną pomocą, osoby przychodzące obecnie do punktów chcą konkretnej, realnej pomocy, rozwiązania swojego problemu, a nie informacji, których nie potrafią wykorzystać (problem często dotyczy dominującej grupy beneficjentów pomocy czyli osób starszych).

Wprowadzanie odrębnych punktów poradnictwa obywatelskiego, w których przyjmowali będą specjaliści po szkoleniach bądź pracownicy socjalni, może nie wzbudzić takiego zaufania klientów, jak inne punkty, a tym samym frekwencja korzystania z poszczególnych punktów w mieście będzie zróżnicowana. Pracownicy socjalni dostępni są w Ośrodkach Pomocy Społecznej i tam też udzielają szeregu form wsparcia merytorycznego.

Specjalizacja punktu

10. Według projektu ustawy, specjalizację punktu będzie można określić w szczególności poprzez wskazanie dziedziny prawa lub problematyki nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, świadczonych podczas dyżuru, albo poprzez wskazanie grupy osób uprawnionych, do której w szczególności adresowana jest nieodpłatna pomoc prawna lub nieodpłatne poradnictwo obywatelskie świadczone podczas dyżuru. W uzasadnieniu projektu brakuje jednak informacji o procentowym udziale poszczególnych grup korzystających obecnie z pomocy. Bardzo duży odsetek klientów to osoby starsze, powyżej 65. roku życia. ~~Wprowadzenie specjalizacji punktów może spowodować utrudnienia w dotarciu do pomocy przez te osoby, chociażby z uwagi na konieczność przemieszczania się do znacznie oddalonego punktu.~~

Należy zauważyć, że niejednokrotnie z perspektywy osoby potrzebującej pomocy, liczy się na pierwszym etapie możliwość dotarcia do *jakiegokolwiek* punktu pomocy. Nie trudno sobie wyobrazić, że konieczność kierowania osób do punktów o poszukiwanej specjalizacji, spądanie na prawników, ograniczając tym samym czas i jakość świadczonych przez nich porad (w tym miejscu należy ponownie zwrócić uwagę na konieczność wsparcia etatowego odnoszącego się do prowadzenia i organizacji punktów, w tym: rekrutacja, informacja).

- Czy zatem osoba udzielająca porad w punkcie z daną specjalizacją będzie musiała odesłać osobę z problemem, który nie wpisuje się w tę specjalizację do właściwego punktu? Z perspektywy klienta, taka sytuacja nie powinna mieć miejsca. Osoby, które dotarły do danego punktu nie powinny być odsyłane do innego, będzie to bowiem negatywnie odebrane, wywoła efekt odwrotny od zamierzonego i może spowodować niepotrzebną frustrację.

Ponadto – co istotne w kontekście efektywnej organizacji punktów w mieście – specjalizacja może spowodować zbyt dużą dysproporcję we frekwencji korzystania z poszczególnych punktów. Z pewnością niektóre punkty będą się cieszyć zdecydowanie większą popularnością

niż pozostałe. Organizacja punktów powinna tymczasem być ukierunkowana na pewnego rodzaju standaryzację świadczonych usług, powinno się dążyć do tego, że średni czas oczekiwania na poradę powinien być we wszystkich punktach taki sam.

11. Specjalizacja wyeliminuje element uniwersalności świadczonych porad, co stoi w sprzeczności z samą ideą ustawy oraz powszechnością w dostępie do porad prawnych. Co więcej, duża część spraw nie dotyczy tylko jednej dziedziny, spektrum spraw i ich złożoność jest unikatowa, często w jednej sprawie łączą się np. wątki mieszkaniowe, spadkowe, podatkowe, karne. Istnienie specjalizacji powodowałoby, że dana osoba musiałaby korzystać z kilku punktów porad, co w sposób oczywisty jest bezzasadne i nie mające uzasadnienia w praktyce świadczenia pomocy. Należy wziąć pod uwagę, że osoby wybierając dany punkt kierują się przede wszystkim odległością od miejsca zamieszkania, znajomością danej lokalizacji (MOPS, Urząd Miasta) czy godziną, w której dany punkt działa.
12. Projektodawca uzasadnia: *„Wprowadzenie możliwości nadania specjalizacji ma na celu stworzenie warunków do wykorzystania dorobku specjalistycznych organizacji poradniczych, które osiągnęły znaczne doświadczenie w pomocy prawnej dla określonych grup odbiorców. Tego typu wysokospecjalistyczne organizacje znajdują miejsce w systemie nieodpłatnej pomocy prawnej, w tym w ramach składania tak zwanej „oferty wspólnej”, o której mowa w przepisach ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o pożytku publicznym i wolontariacie”*. W odniesieniu do tego fragmentu uzasadnienia i w oparciu o wcześniejsze wyjaśnienia faktycznych potrzeb beneficjentów korzystających w punktów porad, ze stanowczością należy stwierdzić, że celem nadrzędnym ustawy powinno być takie projektowanie przepisów, aby odpowiadały m.in. na potrzebę zapewnienia obywatelom szybkiego dotarcia do punktów oraz uzyskania możliwie kompleksowej usługi w jednym miejscu. Podobnie jak w przypadku mediacji powinien być utworzony jeden punkt np. wyspecjalizowany w sprawach mieszkaniowych, a następnie sukcesywnie zgłaszane potrzeby na prowadzenie innych punktów ze wskazaną specjalizacją, na którą jest największe zapotrzebowania na terenie gminy/powiatu.

Godziny pracy

13. Pewną niejasność budzi również zapis art. 8 ust 4 (str. 12 projektu ustawy) „Za dyżur uznaje się udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w danym dniu w wymiarze co najmniej 4 godzin”. Czy należy rozumieć, że osoba (ekspert, prawnik, mediator) będąca w punkcie przez 4 godziny uzyska wynagrodzenie tylko w sytuacji gdy udzielała pomocy przez 4 godziny, nie zaś pozostawała przez cały bądź część czasu w gotowości do udzielania pomocy jednakże ze względu na brak osób uprawnionych w danym czasie, faktycznie te same pomocy nie udzieliła? Zastosowanie takiego rozwiązania spowodowałoby niezwykle obniżenie standardów świadczonej pomocy przez wzgląd na wycofanie się z porad doświadczonych prawników.

Lista organizacji prowadzona przez wojewodę

14. Wprowadzenie listy organizacji uprawnionych do udziału w konkursie stoi w sprzeczności z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie i ideą otwartego konkursu ofert. Weryfikacja formalna podmiotów uprawnionych do brania udziału w konkursie nigdy nie była problemem zgłaszanym przez członków komisji konkursowych ds. opiniowania ofert. Taka weryfikacja należy bowiem do obowiązków komisji.

15. Wątpliwości dotyczą również czasu i trybu powstawania listy wojewody. Kiedy dokładnie w 2017 roku miałyby powstać taka lista, tak aby umożliwić organizacjom pozarządowym wnioskowanie o dotacje na rok 2018? Jest to istotne również ze względu na fakt, że niektóre organizacje będą musiały zatrudnić osoby wymagające szkolenia określonego w ustawie (do świadczenia porad obywatelskich), a szkolenia te organizować będą mogły wyłącznie organizacje z listy wojewody, które wojewoda określi jako uprawnione do prowadzenia szkoleń. Pewien dylemat etyczny budzi również fakt, że do konkursu przystępowała będzie organizacja, która ww. osoby szkoli, i z której usług (odpłatnie, nieodpłatnie?) będą korzystały osoby, które zechcą współpracować z inną organizacją, co może powodować powstawanie nieuczciwej konkurencji.
16. Nie wydaje się być koniecznym, aby zobowiązywać wojewodę do prowadzenia listy organizacji pozarządowych, uprawnionych do prowadzenia punktów nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa, ponieważ miasto przy rozstrzygnięciu otwartych konkursów ofert każdorazowo weryfikuje możliwość realizacji zadania przez podmiot, który złożył ofertę oraz sprawdza czy organizacja spełnia wymagania ustawowe, tak by zapewnić jak najlepszą jakość wykonywania zleconego zadania.

Komisja konkursowa

17. Zapis dotyczący składu komisji konkursowej, w tym udział przedstawiciela wojewody w Komisji stoi w sprzeczności z art. 15 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
18. Jakie będą konsekwencje sprzeciwu wojewody wobec rozstrzygnięciom proponowanym przez innych członków komisji? Czy wojewoda ma w dyspozycji tyle osób (w ramach etatów urzędu wojewódzkiego) ile powiatów w danym województwie by „obsadzić” wszystkie komisje, czy też komisje konkursowe będą „uzależnione czasowo” od możliwości przedstawiciela wojewody?

Wolontariat a tryb zlecania zadania publicznego

19. Projekt ustawy w art. 11 ust. 6a zakłada, że organizacja będzie mogła ponosić wkład własny w postaci wolontariatu. Czy zatem trybem zlecania zadania będzie „wsparcie”, a nie jak do tej pory „powierzenie”?

Zadania z zakresu edukacji prawnej

20. Proponowana zmiana zapisu ustawy art. 11, ust. 2 i dodanie ust. 2a sugeruje, że otwarty konkurs ofert będzie dotyczył dwóch zadań, tj. nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Czy zamiarem ustawodawcy jest ogłoszenie jednego konkursu w dwóch częściach? Jak interpretować te zapisy w przypadku, kiedy do konkursu wpłynie tylko jedna oferta na prowadzenie poradnictwa obywatelskiego, spełniająca wymogi konkursu, ale zostanie oceniona poniżej skali punktowej uprawniającej do przyznania dotacji, w kontekście wyżej ocenionych ofert, które nie uwzględniały poradnictwa obywatelskiego?
21. Projekt ustawy w art. 11 ust. 7 przewiduje, że w każdym punkcie organizacja będzie musiała zrealizować jedno zadanie z zakresu edukacji prawnej rocznie. Projekt ustawy nie określa jednak szczegółów dotyczących tego działania, wysokości środków przeznaczonych na ich finansowanie. Ponieważ organizacja miałyby realizować obowiązek w ramach umowy, należy przypuszczać, że albo w ramach kosztorysu oferty z góry należy założyć jedno takie działanie w punkcie albo zrealizować je wolontaryjnie?

Pozostale

Finansowanie zadania – dotychczas rozliczanie z realizatorami odbywało się za godziny pracy/ czynny punkt. Czy w przypadku prowadzenia mediacji, należy „zamknąć” punkt w zakresie udzielania pomocy prawnej/ edukacji prawnej/ poradnictwa obywatelskiego, a tylko „mediować”? Czy też w miejsce prawnika wchodzi na stałe mediator (przy założeniu, że to nie ten „stały” prawnik mediuje), czy należy go opłacać za gotowość mediowania?

Podobny problem dotyczy opłacania realizacji zadań z zakresu edukacji prawnej - 3% budżetu punktu to nie jest kwota wystarczająca na opracowanie i wydruk np. poradników (nie zawsze wersja elektroniczna wystarczy).

W obowiązującej ustawie dotacja w 97% była przeznaczona na wynagrodzenia z tytułu umów, a 3% na pokrycie kosztów obsługi organizacyjno-technicznej zadania. Projekt dzieli to na 94% - wynagrodzenia, 3% na pokrycie kosztów organizacyjno-technicznych i 3% na zadania z zakresu edukacji prawnej. Pytanie: czy wzrośnie pula wyjściowa na te 100%, czy pozostanie bez zmian mimo zadań z zakresu edukacji prawnej. Jak napisano w uzasadnieniu rozszerzono zakres podmiotowy i przedmiotowy ustawy.

Dotacja na realizację zadanie zleconego dotyczącego nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej przewiduje podział środków finansowych na wynagrodzenia dla radców /adwokatów oraz obsługę organizacyjno-techniczną, w projekcie też środki na edukację prawną.

Dotacja nie obejmuje jednak wynagrodzenie dla osoby, które takie zadanie realizuje na co dzień.

Zadania związane z udzieleniem nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej to między innymi:

1. obsługa organizacyjna punktów nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie miasta,
2. zapewnienie zaopatrzenia materiałowo-technicznego punktów, przy współudziale odpowiedniej jednostki organizacyjnej,
3. administrowanie środkami dotacji celowej przekazanej na sfinansowanie zadań wynikających z ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz ~~edukacji prawnej oraz jej rozliczanie,~~
4. ustalanie miesięcznej kwoty do dyspozycji przekazania środków finansowych z dotacji na pokrycie zobowiązań npp,
5. przygotowywanie projektów umów oraz harmonogramów wskazujących dni i godziny udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej, opisywanie dokumentów finansowych,
6. wprowadzenie umów, rachunków/faktur do programu księgowego oraz wystawianie not korygujących,
7. sporządzanie miesięcznych i kwartalnych sprawozdań i informacji z realizacji nieodpłatnej pomocy prawnej,
8. organizacja otwartego konkursu ofert na realizację zadania związanego z nieodpłatną pomocą prawną,
9. prowadzenie kontroli punktów npp,
10. dokonywanie zmian i informowanie o zmianie czasu pracy w punktach npp,
11. archiwizowanie dokumentów npp.

Zatem kwota dotacji powinna uwzględniać wynagrodzenie osoby obsługującej to zadanie zlecone.

Propozycja zmian w składzie Rady NPP jest trudna do oceny, ponieważ nie ma żadnych informacji na temat efektywności obecnie działającej Rady. Trudno odnieść się do propozycji, czy zwiększenie z 4 do 5 przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości w Radzie i zwiększenie składu Rady z 13 do 15 osób przyniesie korzyść czy nie. Czy może lepiej byłoby, pozostawiając Radę w 13 osobowym składzie, zmniejszyć liczbę przedstawicieli Min. Sprawiedliwości do 3, a to jedno miejsce „oddać” przedstawicielowi Prezydenta RP?

Obowiązek prowadzenia edukacji prawnej przez samorząd oraz zlecenie do realizacji różnych form edukacji prawnej organizacjom prowadzącym poradnictwo bądź pomoc prawną. Niestety w projekcie ustawy przewidziano jej finansowanie kosztem pomniejszenia wynagrodzenia dla adwokatów/radców prawnych zarówno zatrudnianych przez miasto jak i przez organizacje pozarządowe. Rozszerzenie grupy adresatów NPP spowoduje bardziej wyężoną pracę prawników od dotychczasowej przy jeszcze niższym wynagrodzeniu. Nie zaplanowano również wzrostu środków na obsługę organizacyjno-techniczną zadania. Propozycja zw. z przesyłaniem kart drogą elektroniczną może dotyczyć tylko tych powiatów, które obsługują system pomocy prawnej w systemie informatycznym.

Większość wprowadzanych ustawą zmieniających rozwiązań jest korzystna wyłącznie dla organizacji pożytku publicznego. Ustawa rozszerza poradnictwo udzielane przez organizacje pożytku publicznego, natomiast analogiczne zmiany nie są przewidywane w przypadku punktów nieodpłatnej pomocy prawnej prowadzonych przez powiat. W naszej ocenie pomiędzy punktami prowadzonymi przez powiat, a punktami prowadzonymi przez organizacje pożytku publicznego nie powinny istnieć tak znaczące różnice zakresu udzielanej pomocy. Analiza statystyk wyraźnie wskazuje, że klienci chętniej korzystają z porad udzielanych przez radców i adwokatów w punktach prowadzonych przez powiaty (to tendencja ogólnopolska). Z tego względu nie jest uzasadnione wprowadzanie korzystnych rozwiązań wyłącznie dla organizacji pozarządowych.

Nie jest znany projektowany terminu wejścia w życie znowelizowanej ustawy, z związku

~~z tym pozostają obawy do rzetelnego przygotowania się do konkursu oraz opracowania projektów umów zarówno z organizacjami pozarządowymi jak i radcami i adwokatami. Prace związane z przygotowaniem konkursu na 2017 rok w zakresie zadania zleconego organizacjom pozarządowym rozpoczęły się już we wrześniu 2016 r. (ogłoszenia konkursów w połowie października 2016 rok) i poprzedzone były przygotowaniem związanymi z przygotowaniem projektów umów, a przede wszystkim opracowaniem kryterium ocen.~~

W przypadku projektowanych zmian, zmieniają się kryteria ocen, umowy z organizacjami pozarządowymi. Nie została utworzona lista organizacji pozarządowych prowadzonych przez wojewodę mająca ułatwić organizację konkursu przez powiat. Nie będzie możliwy też do spełnienia w bieżącym roku zapis art. 9 ust. 2 w zakresie przekazania wojewodzie do dnia 30 września wniosku dot. potrzeb wspólnoty samorządowej w zakresie NPP.

Najbardziej problematycznym byłoby wejście w życie projektowanych przepisów w trakcie postępowań konkursowych. Wymagałoby to odwołania konkursu oraz ponownego jego ogłoszenia z uwzględnieniem rozwiązań wprowadzonych nowymi przepisami. Konieczność dochowania terminów ustawowych dotyczących otwartych konkursów ofert spowodowałoby brak możliwości rozpoczęcia realizacji zadań od 1 stycznia 2018r. Dlatego też najbardziej optymalnym rozwiązaniem byłoby, aby projektowane przepisy weszły w życie do zlecenia zadań na 2019 r.

Projekt rozporządzenia w sprawie sposobu udzielania i dokumentowania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego umożliwi udzielanie porady prawnej lub poradnictwa obywatelskiego drogą telefoniczną. I tu nasuwają się wątpliwości – w jaki sposób zweryfikować, czy dana osoba, zgłaszająca chęć skorzystania z porady telefonicznej, np. utrzymująca, że ze względu na niepełnosprawność nie jest w stanie dotrzeć do punktu, posiada uprawnienia do uzyskania bezpłatnej porady prawnej lub poradnictwa obywatelskiego? Wierzyć na słowo? Wideorozmowa przez Skype, gdzie taka osoba pokazywałaby dokument potwierdzający prawo do uzyskania bezpłatnej porady? Jedynym sensownym rozwiązaniem byłaby osobista wizyta adwokata lub radcy w miejscu zamieszkania takiej osoby. Co więcej, bez weryfikacji, taka osoba mogłaby korzystać z uprawnienia do bezpłatnej porady innej osoby, np. podając numer pesel rodzica (kryterium wieku).

Problemy nieuwzględnione w propozycji nowelizacji:

1. Brak jest możliwości zawierania umów wieloletnich z realizatorami, co dałoby korzystającym (beneficjentom) stabilność miejsca realizacji usługi, jak i szansę na to, że jeśli przyjdą ze swoją sprawą pod koniec roku kalendarzowego, to w kolejnym roku nie będą musieli od początku wszystkiego opowiadać nowej osobie; z drugiej strony dawałoby to stabilność zatrudnienia i zaangażowania realizatorom.
2. W odniesieniu do art. 4 ust. 1 pkt. 8 obowiązującej ustawy – rozważenie rozszerzenia zakresu o np. pierwsze 12 miesięcy po porodzie – byłoby to ze wszech miar zasadne, szczególnie uwzględniając zakres, określony w art. 4 ust. 4a (niektóre problemy rodzicielskie czy pracownicze ujawniają się dopiero po porodzie, a nie przed).
3. Brak uregulowania w sytuacji, w której żadna z organizacji nie zgłosi udziału doradcy podatkowego – a samorząd sam takiej osoby zatrudnić w ramach NPP nie może.
4. Brak rozwiązań dla porad udzielanych osobom niesłyszącym czy głuchoniewidomym (z niewidomymi jest trochę prościej, o ile mają oni własny dostęp do koniecznego oprogramowania czy urządzeń technicznych np. powiększalniki czy syntezytory mowy).

Warszawa, 6 października 2017 r.

Z-ca Dyrektora Biura
Unii Metropolii Polskich

Tomasz Fijołek

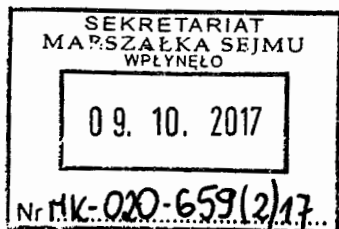

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

00-540 Warszawa, Aleje Ujazdowskie 41 lok. 2
tel./fax: 022 622 05 88, 622 84 28;33 • e-mail: kirp@kirp.pl • NIP: 526-10-43-011

L. dz. ⁸⁴34/2017

Warszawa, 9 października 2017 r.

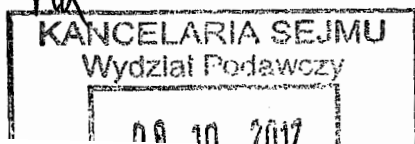

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu RP

W załączeniu przesyłam Stanowisko Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 9 października 2017 r. w sprawie przedstawionej przez Prezydenta RP nowelizacji ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej (druk sejmowy nr 1868).

Maciej Bobrowicz

Prezes
Krajowej Rady Radców Prawnych

Stanowisko

Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych

z dnia 9 października 2017 roku

w sprawie przedstawionej przez Prezydenta RP nowelizacji ustawy
z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej i edukacji prawnej
(druk sejmowy nr 1868)

Samorząd zawodowy radców prawnych wspierał inicjatywę uchwalenia regulacji prawnej mającej na celu ułatwienie obywatelom uzyskanie nieodpłatnej pomocy prawnej przez osoby najbardziej potrzebujące. Wyrazem tego był nasz aktywny udział w pracach nad stworzeniem systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, a także istotne zaangażowanie radców prawnych świadczących pomoc prawną w jego ramach.

Wyrażamy przekonanie, że każda zmiana obowiązujących regulacji w zakresie funkcjonowania instytucji nieodpłatnej pomocy prawnej powinna zmierzać do zachowania podstawowego celu jaki przed nim postawiono. Celem tym pozostaje bowiem istnienie rozwiązań, które mają **gwarantować** możliwość uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej tym obywatelom, których **stan majątkowy nie pozwala na samodzielne pokrycie kosztów porady prawnej.**

Podkreślamy, że obowiązkiem państwa jest kreowanie **efektywnych i spójnych rozwiązań prawnych** gwarantujących swym obywatelom równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości. Równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości mają gwarantować - obok systemu nieodpłatnej pomocy prawnej - również regulacje prawne dotyczące kosztów postępowań sądowych, czy też regulacje umożliwiające uzyskanie wsparcia profesjonalnego pełnomocnika z urzędu przed sądem. Wyłącznie normatywna spójność wskazanych powyżej rozwiązań pozwoli w rzeczywisty sposób zrealizować obowiązki państwa w tym zakresie. Za konieczne uznajemy więc „systemowe podejście” do nowelizacji wszystkich regulacji prawnych realizujących równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

Z zainteresowaniem przyjmujemy inicjatywę Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nowelizacji ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. Wyrażamy gotowość do współuczestniczenia w tworzeniu dobrego prawa, również w tym zakresie.

Będziemy wspierać każdą aktywność władz publicznych, której skutkiem będzie usprawnienie systemu nieodpłatnej pomocy prawnej. Powinno to - w naszym przekonaniu - zmierzać do:

- 1) dokonania obiektywnej oceny oraz ściśle powiązanej z tą oceną ewentualnej modernizacji przepisów:
 - a) określających krąg podmiotów uprawnionych do uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej, tak aby umożliwić uzyskanie tej pomocy rzeczywiście potrzebującym;
 - b) określających zakres czynności dostępnych w ramach tego systemu, przy jednoznacznym założeniu konieczności zapewnienia bezpieczeństwa prawnego jego beneficjentom;
- 2) zagwarantowania równej jakości świadczonej pomocy prawnej w ramach tego systemu;
- 3) zwiększenia roli systemu edukacji prawnej, również przy współudziale samorządów zawodowych radców prawnych i adwokatów.

Z powyższych powodów, jesteśmy przekonani o konieczności podjęcia poważnej debaty publicznej nad kształtem regulacji prawnych zapewniających **równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości**. Reforma systemu nieodpłatnej pomocy prawnej powinna być w związku z tym ściśle powiązana z dyskusją i pracami parlamentarnymi nad zapowiadaną przez Rząd rychłą reformą Kodeksu postępowania cywilnego.

Poniżej odniesiemy się do niektórych kwestii zawartych w proponowanej nowelizacji ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, wyrażając gotowość przedstawiania skonkretyzowanych poprawek przepisów ustawy w toku prac przed odpowiednią komisją sejmową.

W pierwszej jednakże kolejności uważamy za niezbędne wskazanie, że projekt prowadzi do objęcia regulacją nowelizowanej ustawy znacznie szerszego niż obecnie zakresu przedmiotowego. Świadczy o tym już sama zmiana tytułu ustawy, a także rozdziału 2 (wprowadzenia art. 3b). Dotyczy to w objęcia przepisami ustawy poradnictwa obywatelskiego. Projektodawca nie przewiduje jednak zmian art.28 ustawy, który określa maksymalne limity wydatków budżetu państwa jakie przeznaczają się na wykonywanie

zadań objętych ustawą do roku 2025. Obecnie na finansowanie organizowania poradnictwa przeznaczane są inne środki (również pozabudżetowe, w tym z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki), niż limitowane w/w przepisem ustawy jedynie na jej dotychczasowy i wyraźnie zdefiniowany zakres przedmiotowy. Przyjęcie projektowanej nowelizacji bez rewizji wspomnianego przepisu skutkowałoby wyraźnym, choć być może niezamierzonym, zmniejszeniem środków przeznaczonych na nieodpłatną pomoc prawną i edukację prawną.

Proponowany obszar nowelizacji zakresu podmiotowego i przedmiotowego ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej

Proponowana nowelizacja ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej (dalej: „ustawa o npp”) obejmuje rozszerzenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego tejże ustawy.

Projekt podtrzymuje kryterium stosowane do tej pory jako podstawowe (uzyskanie statusu beneficjenta świadczenia z pomocy społecznej), obok którego wprowadzone zostało kryterium dochodowe nawiązujące do pojęcia dochodu na członka rodziny w rozumieniu wynikającym z ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1518 ze zm.).

Należy ponownie podkreślić, że potencjalna nowelizacja rozwiązań obejmujących ewentualne poszerzenie zakresu beneficjentów systemu npp powinna uwzględniać podstawowy cel uchwalenia tejże ustawy, jakim było dążenie do zapewnienia równego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Mając powyższe na uwadze, będziemy wspierać wszystkie te działania ustawodawcy, które zostaną ukierunkowane na obejmowanie systemem o npp, tych którzy obiektywnie takiej pomocy potrzebują.

Za szczególnie istotne i godne poparcia należy uznać propozycję zawartą w projektowanym art. 4 ust. 1 pkt 16, dotyczącą włączenia do systemu npp osób uzyskujących wizę repatriacyjną i powracających do Polski z terenów niektórych byłych republik ZSRR.

Projektodawca tworzy dziewięć nowych grup uprawnionych do skorzystania z systemu nieodpłatnej pomocy prawnej. Powyższe rozwiązanie jest oparte na postulatach zgłaszanych w ostatnich miesiącach przez liczne organizacje domagające się znacznego poszerzenia zakresu podmiotowego uprawnionych do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej. Co więcej, organizacje te widziały właśnie w dotychczasowym katalogu

osób uprawnionych, główną przyczynę małej skuteczności systemu. Posługiwanie się tego rodzaju kazuistycznymi rozwiązaniami nie może prowadzić do ujęcia w ramach katalogu wszystkich osób, które zgodnie z celami przedmiotowej ustawy powinny mieć prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej. Projektodawca nie skorzystał z możliwości uproszczenia katalogu kategorii osób uprawnionych do nieodpłatnej pomocy prawnej, w szczególności poprzez konsekwentne posłużenie się kryterium dochodowym lub poprzez podjęcie próby zastosowania kryteriów otwartych, w odniesieniu do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji życiowej, a nie spełniających kryterium dochodowego. Jak się wydaje, posłużenie się bardziej ogólnymi kryteriami może prowadzić do zauważalnej zmiany w zakresie wykorzystania zasobów systemu o npp (co jest istotnym postulatem wielu podmiotów zainteresowanych w dalszym zwiększaniu efektywności systemu npp). Proponowane rozwiązanie może jednocześnie komplikować proces gromadzenia danych o funkcjonowaniu systemu oraz dokumentowania świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej. **Za właściwe należy więc uznać normatywne ustanowienie dodatkowego kryterium odnoszącego się do dochodu dla możliwego kwalifikowania większości ze wskazywanych w nowelizacji grup osób do systemu nieodpłatnej pomocy prawnej.**

W projekcie nowelizacji ustawy przewiduje się taką modyfikację art. 3 ust. 1, zgodnie z którą nieodpłatna pomoc prawna obejmuje także poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, o przysługujących jej uprawnieniach lub o spoczywających na niej obowiązkach, „w tym również w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, sądowym lub sądowno-administracyjnym”. Jak się wydaje, intencją projektodawcy jest więc powiązanie regulacji ustawowych z postępowaniami sądowymi, m.in. poprzez umożliwienie uzyskania w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej informacji prawnej nie tylko na etapie przedsądowym, ale również w toku postępowania.

W opinii samorządu zawodowego radców prawnych, **nieodpłatna pomoc prawna powinna obejmować wyłącznie etap przedsądowy**. Trudno uznać, aby w trakcie udzielania porady w punkcie nieodpłatnej pomocy prawnej, osoba udzielająca takiej pomocy, mogła w sposób zapewniający zachowanie bezpieczeństwa obrotu prawnego udzielić takiej pomocy. Podkreślić należy szczególnie trudność w zapoznaniu się przez osobę świadczącą nieodpłatną pomoc prawną z aktami sprawy.

Pozytywnie należy ocenić zmianę w zakresie art. 3 ust. 1 pkt 3, gdzie wyrażenie „udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma” zostało zastąpione poprzez „sporządzenie projektu pisma”, co stanowi powrót do wersji tego przepisu obecnego w jednej z wersji proponowanych projektów w toku procedury legislacyjnej dotyczącej tejże ustawy. Zmiana ta likwiduje niepraktyczne rozróżnienie pomiędzy pomocą w sporządzeniu projektu pisma a jego sporządzeniem, uwalniając osoby świadczące pomoc prawną od rozstrzygania, w którym miejscu kończy się „pomoc”, a następuje już „sporządzenie” projektu pisma.

Z kolei, w art. 3 ust. 1 pkt 4, dotyczącym formy pomocy polegającej na „sporządzeniu projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądownoadministracyjnym” dodano wyrażenie „w tym poinformowanie o kosztach postępowania oraz o ryzyku finansowym związanym ze skierowaniem sprawy na drogę sądową”. Przedmiotowa zmiana zasługuje na pozytywną ocenę - jej wyraźne określenie przez projektodawcę spełnia istotną rolę edukacyjną wobec osób uprawnionych wskazując im konkretną kategorię informacji, jakich mogą się domagać od świadczeniodawcy. Jak się wydaje, bardziej prawidłowym rozwiązaniem legislacyjnym byłoby jednak wydzielenie tej szczególnej kategorii informacji prawnej do osobnego punktu w art. 3 ust. 1.

Warte zauważenia jest również to, że projektodawca nie usunął wątpliwości związanej z tym, czy pojęcie pomocy prawnej obejmuje również pomoc w sporządzeniu wniosku o wyznaczenie obrońcy z urzędu w postępowaniu karnym.

Wprowadzenie nowej formy pomocy prawnej: nieodpłatnej mediacji

Co do zasady należy ten kierunek zmian ocenić pozytywnie, mając na uwadze powszechnie znane i dyskutowane w literaturze zalety mediacji jako metody rozwiązywania sporów. Z uzasadnienia Projektu nie wynika, czy w toku opracowywania odpowiednich przepisów sięgnięto do dorobku nauki prawa dotyczącego różnorodnych trudności i barier związanych z wprowadzaniem mediacji do polskiego systemu prawnego. Niemniej jednak, wprowadzenie nieodpłatnej mediacji jako formy pomocy do

funkcjonującego systemu może zwiększyć świadomość społeczeństwa w zakresie możliwości skorzystania z tej formy rozwiązywania sporów.

Projektodawca nie wprowadza *de facto* samej usługi nieodpłatnej mediacji, lecz szereg różnorodnych usług mających znaczenie w związku z oraz w odniesieniu do funkcjonowania mediacji w polskim systemie prawnym (por. projektowany art. 3a ust. 1).

Rozwiązania związane z wprowadzeniem nieodpłatnej mediacji do systemu nieodpłatnej pomocy prawnej powinny być ocenione pozytywnie. Mogą się one przyczynić do popularyzacji tej formy rozwiązywania sporów w Rzeczypospolitej Polskiej. Wdrożenie tych rozwiązań winno być jednak poprzedzone ustaleniem, jaka liczba osób w Polsce spełnia przesłanki uznania ich za mediatorów w rozumieniu Projektu, jak również potwierdzeniem, że istniejąca baza lokalowa punktów pomocy prawnej pozwala na prowadzenie mediacji zgodnie ze standardami dotyczącymi stosowania tej formy rozwiązywania sporów.

Status Rady Nieodpłatnej Pomocy Prawnej

Problematyka Rady, jako organu opiniodawczo - doradczego Ministra Sprawiedliwości regulowana jest dotychczas w rozdziale 4 ustawy (art. 17-18). Proponowane zmiany wynikają w szczególności z wcześniejszej propozycji projektu - włączenia do systemu kształtowanego ustawą nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. Stąd też proponuje się zmianę nazwy Rady na Radę Nieodpłatnej Pomocy Prawnej, Nieodpłatnego Poradnictwa Obywatelskiego oraz Edukacji Prawnej, a jej zadania wskazane w art. 17 ust. 3 uzupełnia się poprzez odniesienie dotychczasowych regulacji także do nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego.

Należy wskazać, że przedstawiona w projekcie nowelizacji redakcja art. 18 ust. 2 może prowadzić do takiej interpretacji unormowań w zakresie odwoływania członków Rady, że jedynie w przypadku przedstawiciela Prezydenta Minister ograniczony będzie w możliwości jego odwołania, które może nastąpić wyłącznie na wniosek Prezydenta. W pozostałych przypadkach odwoływanie byłoby nieskrępowaną domeną Ministra. Za rozwiązanie pełniej odpowiadające standardom demokratycznym uznać należałoby, że odwoływanie wszystkich przedstawicieli różnych gremiów i instytucji (z oczywistym wyłączeniem przedstawicieli Ministra Sprawiedliwości) powinno następować na wniosek lub w uzgodnieniu z tymi gremiami lub instytucjami.

Tym samym, za niepożądaną należy uznać możliwość odwołania członka Rady wskazanego m.in. przez Krajową Radę Radców Prawnych mocą indywidualnej, niekonsultowanej decyzji Ministra, wobec czego zasadnym byłoby dążenie do zmiany regulacji w zakresie odwoływania członków Rady.

Edukacja prawna

Dotychczasowy rozdział 3 ustawy, zatytułowany „Edukacja prawna” w projekcie zmienia tytuł na „Zadania z zakresu edukacji prawnej pozostające we właściwościach organów administracji publicznej”. Zabiegowi temu towarzyszy wprowadzenie do ustawy nowego art. 3c, definiującego pojęcie edukacji prawnej w sposób odpowiadający dotychczasowej treści art. 14. Zmieniony przepis art. 14 normuje zasadę ogólną, że organy administracji publicznej, realizując pozostające w ich właściwości zadania z zakresu edukacji prawnej, podejmują działania, o których mowa w art. 3c. W nowym art. 3c ust. 2 stanowi jeszcze, że zadania w zakresie edukacji prawnej mogą być realizowane w formach, które w szczególności polegają na opracowywaniu informatorów i poradników, prowadzeniu otwartych wykładów i warsztatów, rozpowszechnianiu informacji za pośrednictwem środków masowego przekazu i innych form komunikacji przyjętych zwyczajowo, w tym prowadzeniu kampanii społecznych.

Przesunięciu definicji zakresu edukacji prawnej, objętej ustawą, do rozdziału 2 (którego zmianę tytułu przewiduje projekt; jest „Nieodpłatna pomoc prawna”, ma być – „Nieodpłatna pomoc prawna, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie oraz edukacja prawna”) towarzyszy nowa redakcja art. 11 ust. 7 ustawy. W zdaniu drugim tego przepisu statuuje się zasadę, że w ramach umowy o udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej powiat powierza organizacji pozarządowej zadania z zakresu edukacji prawnej, realizowane na podstawie problemów zgłaszanych w trakcie udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w wymiarze co najmniej jednego zadania na rok w każdym punkcie w formach, o jakich mowa w art. 3c ust. 2, przy czym starosta może określić preferowane formy realizacji zadań w zakresie edukacji prawnej. Rozwiązaniom tym towarzyszy zmieniona regulacja art. 20 ust. 1. Stosownie do niej 94% dotacji na sfinansowanie zadań objętych ustawą ma być przeznaczone na wynagrodzenia z tytułu umów, o których mowa w art. 6, 3% na pokrycie

kosztów obsługi organizacyjno – technicznej zadań i 3% na zadania z zakresu edukacji prawnej, powierzone organizacji pozarządowej w trybie art. 11 ust. 7.

Zaproponowane zmiany w zakresie edukacji prawnej wskazują jako realizatorów zadań w tej mierze, finansowanych z ustawy, wyłącznie organizacje pozarządowe. Abstrahując od wielkości kwot przypadających na to zadanie, pominięcie możliwości jego realizacji i finansowania w systemie nieodpłatnej pomocy prawnej przez radców prawnych i adwokatów nie znajduje uzasadnienia. Radcowie prawni i adwokaci realizują niezależnie od ustawy, w lwiej części na zasadzie nieodpłatnej, zadania w zakresie edukacji prawnej, zwłaszcza młodzieży szkolnej, mają w tym zakresie nie tylko oczywiste kwalifikacje, ale i bogate doświadczenie. System umów o świadczenie pomocy objętej ustawą jest obecnie tak pomyślany, że są one zawierane albo ze wskazanymi przez odpowiednie samorzady radcami prawnymi lub adwokatami, albo z organizacjami pozarządowymi. Nie da się zatem sensownie wydzielić wskazanych 3% dotacji na potrzeby edukacji w umowie z radcą prawnym lub adwokatem. Można natomiast przewidzieć, że stosowna regulacja, pozwalająca na powierzenie okręgowej izbie radców prawnych lub okręgowej radzie adwokackiej zadań edukacyjnych znalazłaby się w porozumieniu zawieranym na podstawie art. 10 ustawy.

Konkludując, zmiany regulacji w zakresie edukacji prawnej uznać należy za porządkujące materię ustawową i pożądane, wydzielenie puli pieniężnej na realizację zadań w zakresie edukacji należy przyjąć z uznaniem, jednakże powierzenie zadań z ustawy w zakresie edukacji prawnej wyłącznie organizacjom pozarządowym uznać należy za nieuzasadnione. W tym kontekście należałoby zwrócić również uwagę na proponowaną nowelizację art. 41 pkt 5a ustawy z dn. 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (art. 4 pkt 1 projektu), w którym należałoby dążyć do zapisu, że do zadań samorządu należy „współdziałanie z jednostkami samorządu terytorialnego w zapewnianiu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej **i edukacji prawnej**” (tekst wytłuszczony jest w ustawie i projekcie zmiany pominięty).

Nowelizacja ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej w kontekście nowelizacji innych regulacji zapewniających równy dostęp obywateli do wymiaru sprawiedliwości

W kontekście powyższego, należy sugerować, aby w toku prac nad nowelizacją ustawy o npp, ustawodawca pochylił się również na systemem ustanawiania pełnomocników z urzędu, tak aby oba systemy pozostawały ze sobą kompatybilne.

Wątpliwości pojawiają się co do relacji pomiędzy świadczeniem nieodpłatnej pomocy prawnej a ustanowieniem pełnomocnika z urzędu. Należy bowiem założyć, że te dwie niezależne instytucje, tj. nieodpłatna pomoc prawna i pełnomocnik z urzędu, są ze sobą ściśle powiązane. Nie można jednak przyjmować, że powinny ze sobą konkurować, lecz powinny się uzupełniać.

Konkluzje

Samorząd zawodowy radców prawnych pragnie uczestniczyć w debacie dotyczącej oceny dotychczas obowiązujących regulacji obejmujących system nieodpłatnej pomocy prawnej. Za szczególnie istotną uznajemy debatę dotyczącą oceny regulacji odnoszącej się do określenia kręgu podmiotów – beneficjentów systemu nieodpłatnej pomocy prawnej. Uważamy, że powinien on w sposób obiektywny zapewniać równy dostęp obywateli do wymiaru sprawiedliwości. Popieramy takie rozwiązania, których celem jest umożliwienie dostępu do nieodpłatnej pomocy prawnej obywatelom polskim - repatriantom z obszaru niektórych byłych republik ZSRR.

Uważamy, że wraz z pracami nad usprawnieniem systemu nieodpłatnej pomocy prawnej ustawodawca powinien podjąć prace legislacyjne nad zmianą regulacji dotyczących ustanawiania pełnomocników z urzędu w postępowaniu sądowym. Oba systemy powinny być kompatybilne, co przyniesie najbardziej pożądane efekty z punktu widzenia ochrony praw podmiotowych obywateli. Z tego punktu widzenia, nie dostrzegamy potrzeby jakiegokolwiek rozszerzania systemu nieodpłatnej pomocy prawnej na poradnictwo w toczących się już sprawach sądowych.

Pozytywnie oceniamy propozycję rozwiązania związanego z wprowadzeniem mediacji do systemu nieodpłatnej pomocy prawnej, dostrzegając jednakże mogące się

pojawić trudności w zapewnieniu standardów gwarantujących profesjonalne prowadzenie mediacji.

Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych zauważa również konieczność rozwoju systemu edukacji prawnej. Konieczny jest w tym zakresie przegląd dotychczasowych rozwiązań i przygotowanie odpowiednich propozycji zmian ustawowych.

Maciej Bobrowicz

Prezes Krajowej Rady Radców Prawnych